

BEVEZETÉS

A Magyarországi Református Egyház az egyházi éneket önálló tantárgyként a rendszerváltás óta először 2004-ben szerepeltette. A heti egy órás, egy éves egyházi ének tanterv a Református Pedagógiai Intézet gondozásában született meg– Egy évvel később, 2005-ben a Zsinat az 1995-ös közoktatási törvényének módosításával előírta az egyházi ének tantárgy bevezetését és oktatását a református egyházi fenntartás alatt működő alap- és középfokú közoktatási intézmények számára.

Az egyházi ének oktatása a hit- és erkölcstan órákkal együtt több jelentős pedagógiai célt szolgál református iskoláinkban. A tananyag döntő részben az 1948-as, hivatalban lévő énekeskönyvből válogat. (Énekeskönyv magyar reformátusok használatára. Szerkesztőbizottság elnöke: Dr. Csomasz Tóth Kálmán.) Kiegészítésként ajánljuk a 2006-ban a Kálvin Kiadó gondozásában megjelent, „Az Úrnak zengjen az ének” című hivatalos ifjúsági énekgyűjtemény használatát (szerkesztette: Berkesi Sándor). A törvényhez illeszkedő, új tanterv összeállításában a tananyag kiválasztása során figyelembe vettük az életkori sajátosságokon és a tantárgyi célrendszeren túl a rendszerváltás előtti debreceni református kántorképző tanfolyam gyülekezeti ének tantárgyának követelményét, mint a '48-as református énekeskönyv anyagának oktatásához készült egyetlen zsinórmértéket, illetve az elmúlt évtizedek himnológiai kutatási eredményeit.

Azon iskolák, amelyek hagyományosan több évfolyamon oktatják az egyházi ének tantárgyat önálló tárgyként, az iskola pedagógiai programjában szereplő helyi tantervnek megfelelően javasoljuk a továbbiakban is a működést, a tananyag és e tanterv összevetésével. Hiszen jelen tanterv csupán a törvény minimumszintjét hivatott kiszolgálni. A tanterv Függelékeként egy táblázatot közlünk, mely ajánlást ad a pedagógusoknak arra, hogy az egyes témákban milyen egyházi énekek kiválasztására látunk lehetőséget jól felkészült, a

hitoktatás és a korábbi énektanítás eredményeképpen több éneket ismerő osztályközösségek tanításakor.

KERETTANTERVI AJÁNLÁS

Óraszám Évfolyamonként heti 1 óra, évi 34 óra (+2 óra, Szabadon felhasználható: számonkérés, témahét)

A tanterv felépítése

5.évfolyam:

1. Bevezetés
2. Az iskola választott énekei, Himnusz, Szózat
3. Az istentisztelet részeinek énekei
4. Reformáció ünnepe
5. Az egyházi év és ünnepei
6. Hitmélyítő énekek
7. Adventi és karácsonyi énekek
8. Félévi ismétlés
9. Genfi zsoltárok
10. Bűnbánati énekek
11. Nagyheti és húsvéti énekek
12. Magyar zsoltárparafrázisok
13. Áldozócsütörtöki és pünkösdi énekek
14. Év végi ismétlés

6. évfolyam

1. Év eleji ismétlés
2. Nemzeti ünnepekre (okt. 6., okt. 23.)
3. Reformáció ünnepe
4. Az istentisztelet részeinek énekei
5. Szertartási énekek
6. Adventi és karácsonyi énekek
7. Félévi ismétlés
8. Genfi zsoltárok
9. Napszaki imádságok
10. Nagyheti és húsvéti énekek
11. Ifjúsági énekek
12. Év végi ismétlés

Cél

- Zeneértő és -érző képesség fejlesztése segítségével a személyes hit és az osztályközösség gyülekezeti jellegének megerősítése, illetve az önmegismerésre, empátiára, kommunikációra való nevelés.
- A gyülekezeti ének sajátos összetevőinek megismertetése.
- A gyülekezeti éneklés megszerettetése, az élményekből fakadó kollektív és egyéni éneklési kedv felkeltése, az éneklési kultúra továbbfejlesztése.
- A zenei hallás fejlesztésével a zenei emlékezet és képzelet fejlesztése.
- A történelmi időszemlélet kialakítása, az összefüggések felismertetése, megláttatása egyes történelmi korok és stíluskorszakok segítségével.

Követelmény

A tanulók

- Az órákon elsajátított énekek kijelölt versszakait tudják óráról órára szöveggel versként és énekelve egyaránt, lehetőleg fejből, megszólaltatni.
- Legyenek tájékozottak az énekekhez kapcsolódó teológiai, himnológiai alapfogalmak terén.
- Tudják megfogalmazni vagy illusztrálni az ének rájuk gyakorolt hatását, a kiváltott gondolatokat.
- Tudjanak közösen és egyénileg az énekek tartalmának, üzenetének megfelelően kifejezően énekelni a tanult énekeket lehetőleg fejből, egységes hangszínnel
- Tudjanak tájékozódni a gyülekezeti énekek stíluskorszakaiban. Stílusjegyek, szerzők alapján tudják behatárolni az egyes korszakokat.
- Tudják elhelyezni a tanult énekeket az egyházi év rendjében és az istentisztelet menetében.

Tovább lépés minimális követelményei

- A tanult énekek felének legalább szövegszintű, fejből való ismerete.
- Az egyházi év ünnepeinek ismerete, és azoknak a tanult énekekkel való összekapcsolása.

JAVASOLT TANANYAG TARTALOM

Az évfolyamok anyagában nem részleteztük külön, de az órák elején ráhangolódásként bibliai és ifjúsági kánonok tanulása, éneklése ajánlott. Ezzel nem csupán az órára történő ráhangolódást segítjük, hanem a többszólamúság élményével is megajándékozunk az osztályközösségeket.

5.évfolyam

Óraszám: heti 1 óra, évi 34 óra (+ 2 óra, Szabadon felhasználható: számonkérésre, ismétlésre, témahétre)

Tartalom: 6 zsoltár, 19 dicséret = 25 ének (Ajánlott még további 10 ifjúsági ének, kánon megtanulása az órák elejére.)

1. Bevezetés (Az egyházi ének a különböző korokban – Ószöv, Újszöv, középkor, reformáció; a gyülekezeti ének fogalma) - **1 óra**
2. Az iskola választott énekei, Himnusz, Szózat - **2 óra**
3. Az istentisztelet részeinek énekei - **4 óra** - Kezdő: 161., 165. - Imádság, bűnbánat: 475. - Hálaadó 225.
4. Reformáció ünnepe: 25., 90., 390. - **3 óra**
5. Az egyházi év és ünnepei - **1 óra**
6. Hitmélyítő énekek: 299. – **1 óra**
7. Adventi és karácsonyi énekek: 312., 315/1.2., 326/1.2 - **3 óra**
8. Félévi ismétlés - **3 óra**

9. Genfi zsoltárok: 42., 65., 89., 134. - **4 óra**
10. Bűnbánati énekek: 460. - **1 óra**
11. Nagyheti és húsvéti énekek: 341., 353. – **2 óra**
12. Magyar zsoltárparafrázisok: 236., 254., 255., 278. – **4 óra**
13. Áldozócsütörtöki és pünkösdi énekek: 358., 374., 463. – **3 óra**
14. Év végi ismétlés – **2 óra**

6. évfolyam

Óraszám: heti 1 óra, évi 34 óra (+ 2óra, Szabadon felhasználható: ismétlésre, számonkérésre, témahétre)

Tartalom: 6 zsoltár, 17 dicséret, 10 ifjúsági ének, 3 szertartási ének = 36 ének

1. Év eleji ismétlés, énekkincs felmérése - **2 óra**
2. Nemzeti ünnepekre (okt. 6., okt. 23.): 385., 399. - **2 óra**
3. Reformáció ünnepe: 46., 380. - **2 óra**
4. Az istentisztelet részeinek énekei, - **3 óra** - Kezdő: 167. - Szentlélekért könyörgő: 370. - Záró: 196.
5. Szertartási énekek – **2 óra** - Invocatio, Responsorium, Benedicamus
6. Adventi és karácsonyi énekek: 301., 316/1.2., 318., - **3 óra**
7. Félévi ismétlés - **2 óra**
8. Genfi zsoltárok: 23., 66., 81., 84., 105. - **5 óra**
9. Napszaki imádságok: 491., 488., 500., 503. – **4 óra**
10. Nagyheti és húsvéti énekek: 337., 185. – **2 óra**
11. Ifjúsági énekek (10 db.) – **5 óra**
12. Év végi ismétlés – **2 óra**

JAVASOLT TANANYAG

Egyházi ének 5. osztály

Óraszám: heti 1 óra, évi 34óra (+ 2 óra, Szabadon felhasználható)

Tartalom: 6 zsoltár, 19 dicséret = 25 ének (Ajánlott még további 10 ifjúsági ének, kánon megtanulása az órák elejére.)

Részletezés

1. Bevezetés

Óraszám 1 óra

Tartalom 1. Az egyházi ének a különböző korokban /
Ószövetség, Újszövetség, középkor, reformáció, a gyülekezeti ének fogalma /

- Csomasz Tóth Kálmán: A református gyülekezeti éneklés (Református egyházi könyvtár XXV. Kötet, Bp. 1950.) 14-35, 68-103. alapján 2. Az egyházi ének, a gyülekezeti ének vagy népének fogalma

- Dobszay László: A magyar népének I. (Veszprémi Egyetem, 1995.) 7-18. alapján

2. Az iskola választott énekei

Óraszám 2 óra

Tartalom A 151. dicséret, a 278. dicséret 8. verse vagy 487. dicséret 2. verse, Himnusz, Szózat / Ld. irodalom! /
Zenehallgatás

3. Az istentisztelet részeinek énekei

Óraszám 10. óra

Tartalom – Kezdő: 161., 165. dicséret 1. verse – Imádság,
bűnbánat: 475. dicséret 1. verse – Hálaadó 225. dicséret 1. verse
/ Ld. irodalom! / Zenehallgatás

4. A reformáció ünnepének énekei

Óraszám 3 óra

Tartalom A 25., 90. zsoltár és a 390. dicséret 1. verse / Ld.
irodalom! / Zenehallgatás

5. Az egyházi év ünnepei

Óraszám 1 óra

Tartalom A református egyházi év ünnepei / Szénási Sándor:
Ünnepeink – a református egyházi év (Kálvin Kiadó, Bp. 1997.)
7-37., 58., 71.

6. Hitmélyítő énekek

Óraszám 1 óra

Tartalom A 299. dicséret 1. verse / Ld. irodalom! / Zenehallgatás

7. Adventi és karácsonyi énekek

Óraszám 3 óra

Tartalom A 312., dicséret 1., a 315. és 326. dicséret 1. és 2. verse
/ Ld. irodalom! / Zenehallgatás

8. Félévi ismétlés

Óraszám 3 óra

Tartalom Félévi ismétlés: fogalmak, szerzők, korszakok,
zsoltárok, dicséretetek

9. Genfi zsoltárok

Óraszám 4 óra

Tartalom A 42., 65., 89., 134. zsoltár 1. verse / Ld. irodalom! /
Zenehallgatás 12

10.Bűnbánati énekek

Óraszám 1 óra

Tartalom A 460. dicséret 1. verse / Ld. irodalom! / Zenehallgatás

11.Nagyheti és húsvéti énekek

Óraszám 2 óra

Tartalom A 341., 353. dicséret 1. verse / Ld. irodalom! /
Zenehallgatás

12.Magyar zsoltárparafrázisok

Óraszám 4 óra

Tartalom A 236., 254., 255., 278. dicséret 1. verse / Ld.
irodalom! / Zenehallgatás

13.Áldozócsütörtöki és pünkösdi énekek

Óraszám 3 óra

Tartalom A 358., 374. és a 463. dicséret 1. verse. / Ld. irodalom!
/ Zenehallgatás

14.Év végi ismétlés

Óraszám 2 óra

Tartalom Az egyházi év, fogalmak, szerzők, korszakok,
zsoltárok, dicséretetek

Egyházi ének 6. osztály

Óraszám 34 óra -heti 1 óra (+2 óra, szabadon felhasználható)

Tartalom: 6 zsoltár, 17 dicséret, 10 ifjúsági ének, 3 szertartási ének = 36 ének

Részletezés

1. Év eleji ismétlés

Óraszám 2 óra

Tartalom Az előző évben tanult énekek áttekintése

2. Nemzeti ünnepeink (okt. 6., okt. 23.)

Óraszám 2 óra

Tartalom A 385., 399. dicséret 1. verse / Ld. irodalom! / Zenehallgatás

3. A reformáció ünnepének énekei

Óraszám 3 óra

Tartalom A 46. zsoltár és a 380. dicséret 1. verse / Ld. irodalom! / Zenehallgatás

4. Az istentisztelet részeinek énekei, énekes szertartás

Óraszám 3 óra

Tartalom – Kezdő: 167. – Szentlélekért könyörgő: 370. – Záró: 196. / Ld. irodalom! / Zenehallgatás 14

5. Szertartási énekek

Óraszám 2 óra

Tartalom Invicatio, Responsorium, Benedicamus... / A
Protestáns Graduál tételei, az óprotestáns istentiszteletek
szerkezeti áttekintése /

6. Adventi és karácsonyi énekek

Óraszám 3 óra

Tartalom A 301. és a 318. dicséret 1. verse illetve a 316.
dicséret 1. és 2. verse / Ld. irodalom! / Zenehallgatás

7. Félévi ismétlés

Óraszám 2 óra

Tartalom Félévi ismétlés: fogalmak, szerzők, korszakok,
zsoltárok, dicséretok

8. Genfi zsoltárok

Óraszám 5 óra

Tartalom A 23., 66., 81., 84., 105. zsoltár 1. verse / Ld.
irodalom! / Zenehallgatás

9. Napszaki imádságok

Óraszám 4 óra

Tartalom A 491., 488., 500., 503. dicséret 1. verse / Ld.
irodalom! / Zenehallgatás

10. Nagyheti és húsvéti énekek

Óraszám 2 óra

Tartalom A 337., 185. dicséret 1. verse / Ld. irodalom! /
Zenehallgatás 15

11. Ifjúsági énekek

Óraszám 2 óra

Tartalom / Ajánlott a „Az Úrnak zengjen az ének” című
hivatalos ifjúsági énekgyűjtemény használata (szerkesztette:
Berkesi Sándor) 2006. / Zenehallgatás

12. Év végi ismétlés

Óraszám 2 óra ,Tartalom Az egyházi év, fogalmak, szerzők, korszakok, zsoltárok, dicséretek

Tematika, ünnepkörök, témák:

A tanév során végigkísérhetjük az üdvtörténeti ünnepeket az alábbi témabeosztásban.

-Október: reformáció, hit, bizalom Istenben

-November: advent, Krisztus eljövetele, várása, róla szóló próféciák

-December: karácsony

-Január, február: újesztendő, Jézusról és tetteiről, életéről

-Március: böjt, bűnbánat, könyörgések, nagyhét

-Április: húsvét, feltámadási énekek, Krisztusban való új élet

-Május: mennybemenetel, pünkösd, Szentlélekről, az egyházzal és a misszióról szóló énekek

Könyv és jegyzetlista az egyházi ének tanításához

ReZeM - Hagyomány és haladás. Csomasz Tóth Kálmán válogatott írása. (Közz: Bódiss T.) Bp., 2003.

- „...eleitől fogva...” Tanulmányok a genfi zsoltárok énekléséről. Bp., 1993.

- Református énekek hangzó tára I-IV. 442 ének kazettán. Bp., 2000.

- Református szertartási énekek (a Scola Calviniana énekel) [A péntek reggeli prima és a pünkösdi istentisztelet énekei] – kazetta. Bp., 1998.
- Szentegyházi dicséretok (Kobzos Kiss Tamás és a Pécsi Ref. Koll. Énekkara énekel) [Huszár Gál 1560. évi énekeskönyvének anyagából] – kazetta. Bp., 1998.
- Protestáns graduál. Bp., 1996. (nem kapható)
- A Magyarországi Református Énekeskönyv dallamai [válogatás 4 CD lemezen, unisono kórus és orgonakíséret formájában] Bp., 2004.

RPI-Kálvin Kiadó

- Jézust áldja énekünk. Gyermekénekek óvodásoknak. (Kiss Lászlóné szerk.) Bp., 2003.
- Gattyán-Kálmán-Zákányi: Minden forrásaim tebenned vannak. Magyar református zeneanyanyelvi gyűjtemény. Bp., 2001.
- Kórusművek egyházi iskolák számára. Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc. (Berkesi Sándor szerk.) Bp., 2002.
- Szénási Sándor: Ünnepeink. A református egyházi év. Kálvin Kiadó Bp., 1997.
- Csomasz Tóth Kálmán: Dicsérjétek az Urat! – tudnivalók énekeinkről. Kálvin Kiadó Bp., 1995. (nem kapható) Magyar Egyházzenei Társaság
- Dobszay László: A magyar népének I. Veszprémi Egyetem Veszprém, 1996.
- A magyar népének népzenei felvételeken (8 kazetta, kísérőfüzet) (Közzr.: Dobszay László és Németh István) MET Egyházzenei füzetek IV/4-11.
- C. Goudimel (Bódiss T. közzr.): Négyszólamú zsoltárok I-II.

MET Egyházzenei füzetek III/10. (nem kapható)

Egyéb kiadásokban

- Berkesi Sándor: Te néked zengek éneket. ORTE Debrecen, 1994. - Goudimel Zsoltárok 1565. [Genfi zsoltárok többszólamban]

MRE Zsinata Bp., 2001. - Psalterium Ungaricum. [Szenci Molnár Albert zsoltároskönyve] - Louis Bourgeois: A muzsika igaz útja. Bp., 2003.

- Csomasz Tóth Kálmán: Református gyülekezeti éneklés. Bp., 1950. (nem kapható)